

Xizmatlar sohasining rivojlanishi – iqtisodiyotning "uchinchi sektori"ning asosiy yo'nalishlari

Xizmatlar sohasining rivojlanishi hozirgi zamon iqtisodiyotida muhim ahamiyat kasb etadi. Iqtisodiyotda xizmatlar o'sishining asosiy omillarini ilmiy bilimlar, nomoddiy shakldagi to'plamlar, axborot texnologiyalari va tadbirkorlik faoliyati integratsiyasi kabi omillar tashkil etadi.

Iqtisodiyotning ushbu sektori turli xil faoliyat turlarini o'z ichiga olib, ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga yordam beradi. Ushbu faoliyatning yakuniy natijasi tayyor mahsulot emas, balki ko'rsatilgan xizmatlardir. Xizmatlar nafaqat korxonalariga, balki jismoniy shaxslar - yakuniy iste'molchilarga ham ko'rsatilishi mumkin.

Xizmatlar sohasi ko'lami juda xilma-xildir. Bunga mahsulotlarni ishlab chiqaruvchidan mijozga etkazib berish, shu qatorida ko'ngilochar tadbirlarni tashkillashtirish. Shuningdek, sataroshxonalar, restoranlar, ta'mirlash ustaxonalari, sport klublari, sayyohlik agentliklari va boshqalar kiradi.

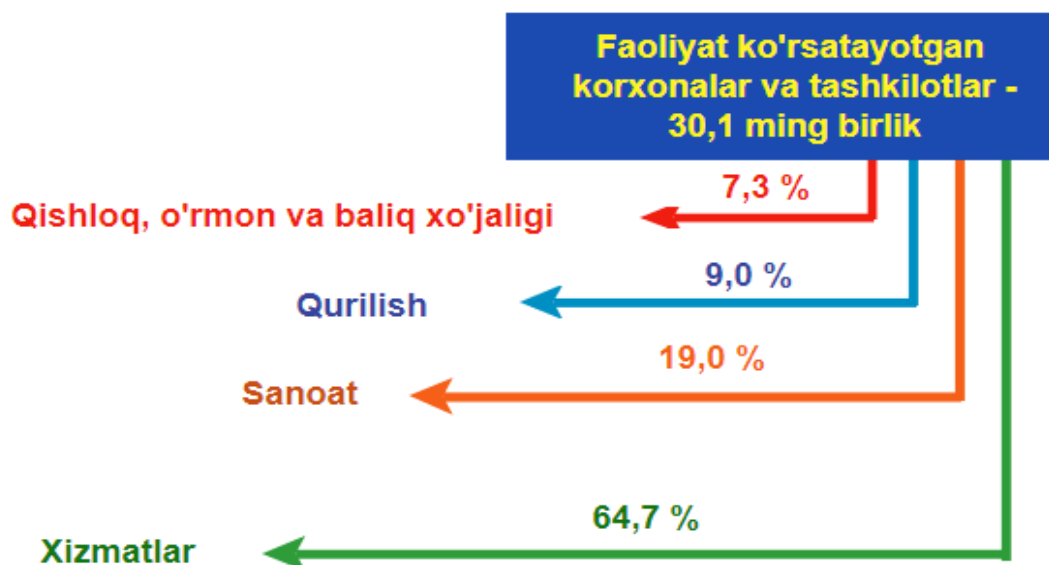
**Bozor
xizmatlari
hajmi 7 555,0
mlrd. so'mni
tashkil etdi**

**2019-yil
1-sentyabr
holatiga
xizmatlar
sohasida
faoliyat
ko'rsatayotgan
korxonalar va
tashkilotlar soni
19 450 ta**

**Aholi jon
boshiga
ko'rsatilgan
bozor
xizmatlari
hajmi 1 979,8
ming so'mni
tashkil etdi**

2019-yil 1-sentyabr holatiga viloyatda jami faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlar soni 30,1 mingtani tashkil etdi, ulardan 19,5 mingtasi iqtisodiy faoliyat turi xizmatlar sohasiga to'g'ri kelib, jamiga nisbatan 64,7 % ga yetdi.

2019-yil 1-sentyabr holatiga faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlarning tarkibi, %
(fermer va dehqon xo'jaliklaridan tashqari)

2019-yil 1-sentyabr holatiga, xizmatlar sohasida faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlar tarkibida savdo faoliyati bilan shug'ullanuvchi korxonalar va tashkilotlar (37,0 %) yuqori ulushni egallaydi.

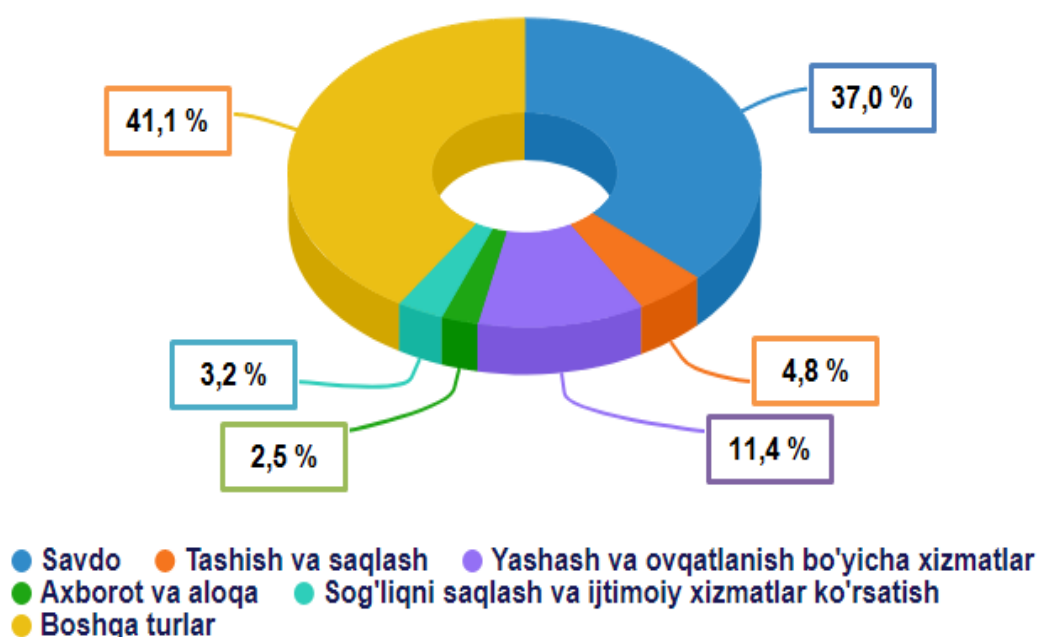
Yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalar va tashkilotlarning ulushi 11,4 % ni tashkil etdi.

Tashish va saqlash faoliyati bilan shug'ullanuvchi faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlarning xizmatlar sohasidagi korxonalar va tashkilotlar umumiy sonidagi ulushi 4,8 % ni tashkil etdi.

Sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar sohasida faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlarning ulushi 3,2 % ni tashkil etdi.

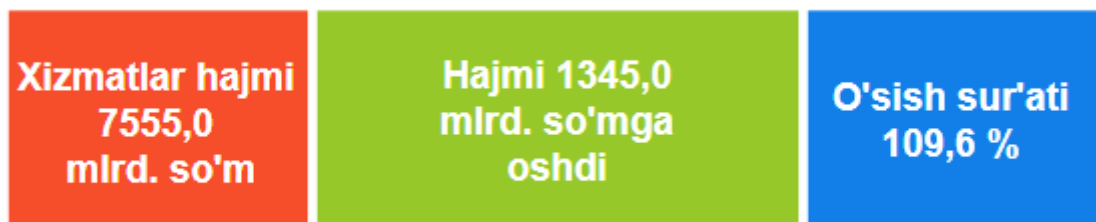
Axborot faoliyati bilan shug'ullanuvchi va aloqa xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalar va tashkilotlarning ulushi 2,5 % ga teng bo'ldi.

2019-yil 1- sentyabr holatiga xizmatlar sohasida faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlarning iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha tarkibi, %
(fermer va dehqon xo'jaliklaridan tashqari)

2019-yil 1-sentyabr holatiga xizmatlar sohasida faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlar soni o'tgan yilning mos davriga nisbatan ko'rilganda 4,1 mingtaga ko'paydi.

Dastlabki ma'lumotlarga ko'ra, 2019-yil yanvar-avgust oylarida ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmi 7 555,0 mlrd. so'mga teng bo'ldi. Taqqoslama ekvivalentda, o'tgan yilning shu davriga nisbatan o'sish 109,6 % ni tashkil etdi.

O'tgan yilga nisbatan aholi jon boshiga ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmi 317,9 ming so'mga oshdi va 1 979,8 ming so'mga teng bo'ldi, o'sish sura'ti 107,3 % ni tashkil etdi.

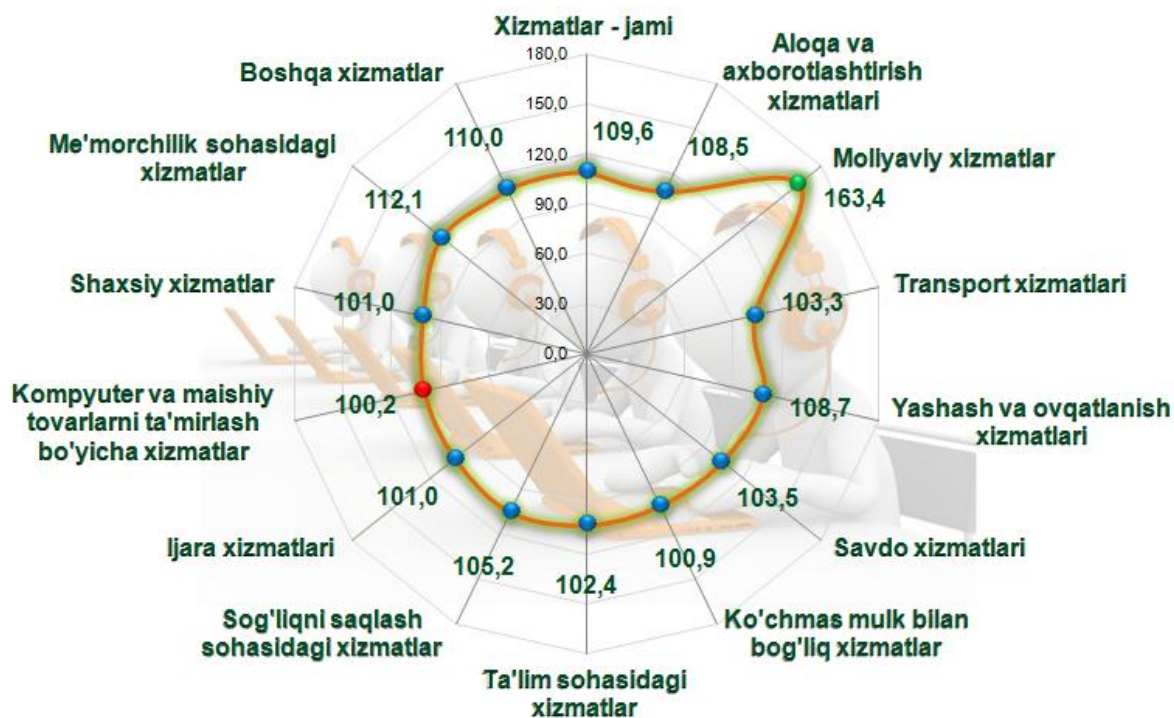
2019-yil yanvar-iyul oylariga nisbatan aholi jon boshiga xizmatlar hajmi 284,0 ming so'mga oshdi.

Eng yuqori o'sish sur'atlari moliyaviy xizmatlar (163,4 %), me'morchilik, muhandislik izlanishlari, texnik sinovlar va tahlil sohasidagi xizmatlar (112,1 %), boshqa xizmatlar (110,0 %), yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar (108,7 %) va aloqa va axborotlashtirish xizmatlarida (108,5 %) qayd etildi.

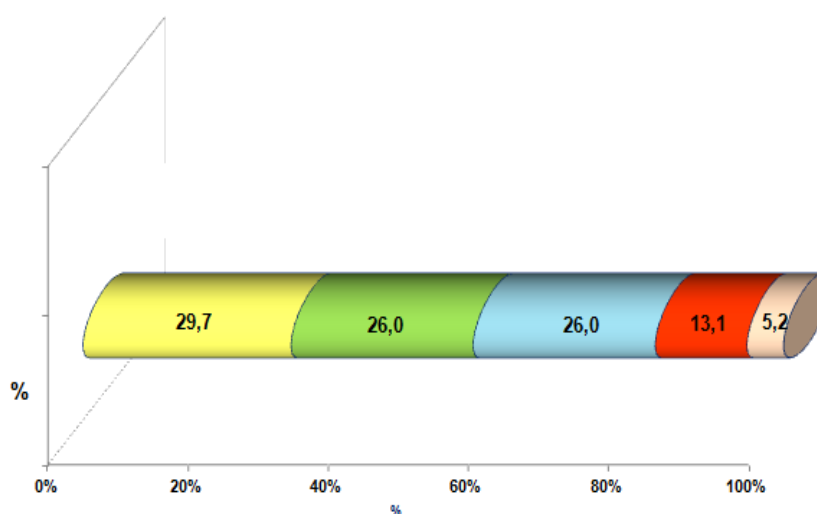
**2019-yil yanvar-avgust oylarida iqtisodiy faoliyat turlari
bo'yicha ishlab chiqarilgan xizmatlarning asosiy ko'rsatkichlari**

	Hajmi, mlrd. so'm	O'tgan yilga nisbatan o'sish sur'ati, %
Xizmatlar - jami	7 555,0	109,6
shu jumladan:		
Aloqa va axborotlashtirish xizmatlari	388,9	108,5
Moliyaviy xizmatlar	993,3	163,4
Transport xizmatlari	1 967,5	103,3
shu jumladan: avtotransport xizmatlari	1 785,9	101,2
Yashash va ovqatlanish xizmatlari	234,4	108,7
Savdo xizmatlari	2 240,7	103,5
Ko'chmas mulk bilan bog'liq xizmatlar	226,1	100,9
Ta'lim sohasidagi xizmatlar	255,2	102,4
Sog'liqni saqlash sohasidagi xizmatlar	111,2	105,2
Ijara xizmatlari	256,5	101,0
Kompyuter va maishiy tovarlarni ta'mirlash bo'yicha xizmatlar	220,2	100,2
Shaxsiy xizmatlar	327,9	101,0
Me'morchilik, muhandislik izlanishlari, texnik sinovlar va tahlil sohasidagi xizmatlar	84,3	112,1
Boshqa xizmatlar	248,8	110,0

2019-yil yanvar-avgust oylarida iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ko'rsatilgan bozor xizmatlarining o'sish sur'atlari, %

2019-yil yanvar-avgust oylarida umumiy xizmatlar tarkibida ustun xizmat turlarining taqqoslanishi, %

■ Savdo xizmatlari ■ Transport xizmatlari ■ Boshqa xizmatlar ■ Moliyaviy xizmatlar □ Aloqa va axborotlashtirish xizmatlari

Ichki talabni muvozanatli rag'batlantirish va mahalliy xizmat ishlab chiqaruvchilarni rivojlantirishga har tomonlama ko'maklashish bo'yicha ko'rilayotgan choralar xizmatlarga bo'lgan iste'mol talabining tarkibidagi o'zgarishlarni ta'minladi. Transport va mobil aloqa xizmatlari, oilaviy tadbirlar va dam olishni tashkil qilish, Internet xizmatlari, maishiy, sog'liqni saqlash va ta'lim xizmatlariga bo'lgan talab ortdi.

Ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmining o'sishiga ko'rsatilgan xizmatlar tarkibida moliyaviy va transport xizmatlari, savdo, aloqa va axborotlashtirish kabi xizmatlarning ulushini ortishi ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

2019-yil yanvar-avgust oylarida iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ko'rsatilgan bozor xizmatlarining tarkibi, %

Joriy davrda ko'rsatilgan bozor xizmatlarining umumiy hajmida transport xizmatlari ulushi 26,0 % ni tashkil etdi.

Transport xizmatlari hajmining oshishi yuk va yo'lovchi tashish xizmatlariga bo'lgan talabning oshishi bilan bog'liq bo'lib, bu o'z navbatida turizm faoliyatini jadal rivojlantirish, savdo tarmog'ini kengaytirish, binolar va inshootlarni qurish hamda rekonstruktsiya qilish bo'yicha loyihalarni davom etishi bilan bog'liq.

Shu bilan birga, eng yuqori ulush savdo xizmatlari (29,7 %), moliyaviy xizmatlar (13,1 %), aloqa va axborotlashtirish xizmatlari (5,2 %), shaxsiy xizmatlar (4,3 %), ta'lim sohasidagi xizmatlar (3,4 %), shuningdek ijara xizmatlarida (3,4 %) kuzatildi.

Bugungi kunda viloyatimiz transport infratuzilmasini rivojlantirish uchun ulkan salohiyatga va barcha yo'nalishlarda hamda transportning barcha turlarida yuklar va yo'lovchilarni tashishda mamlakatning ehtiyojlarini qondirish uchun noyob imkoniyatlarga ega.

Transport xizmatlarining eng katta ulushi avtomobil transportida yuk va yo'lovchilarni tashish bo'yicha xizmatlarga to'g'ri keladi. Transportning ushbu turi boshqa transport turlari bilan taqqoslanganda uning moslashuvchanligi va ko'rsatilayotgan xizmatlarning nisbatan arzonligi sababli eng ko'p talabga ega hisoblanadi.

2019-yil yanvar-avgust oylarida transport xizmat turlari bo'yicha xizmatlarining tarkibi, %

90,8 %

**Avtotransport
xizmatlari**

9,2 %

**Boshqa transport
faoliyati**

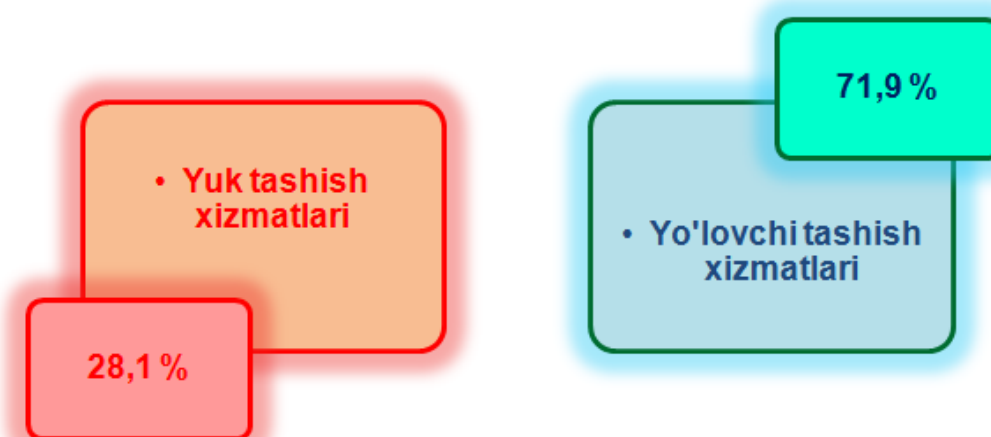
Transport xizmatlari umumiy hajmida avtomobil transporti xizmatlarining ulushi 90,8 % ni tashkil etadi.

O'z navbatida, boshqa transport faoliyati esa – 9,2 % qayd etildi.

Yo'lovchi tashish avtomobil transportida ko'rsatilgan bozor xizmatlarining hajmida salmoqli qismini egallaydi. 2019-yil yanvar-avgust oylarida avtomobil transportida yo'lovchi tashish xizmatlarining ulushi 71,9 % ga yetdi.

Avtotransportda ko'rsatilgan bozor xizmatlarining umumiy hajmida yuk tashish xizmatlari ulushi 28,1 % ni tashkil etdi.

2019-yil yanvar-avgust oylarida tashish turlari bo'yicha avtomobil transportida ko'rsatilgan bozor xizmatlarining tarkibi, %

Xizmatlar sohasining rivojlanishi iqtisodiy qarorlar qabul qilish yo'lidan bormoqda. Savdo sohasida qisqa vaqt ichida uning kichik chakana tashkilotlari - chodirlar, do'konchalar, peshtaxtalar, engil konstruktsiyali pavilonlar va yarmarka turlarining soni ko'paymoqda.

Kichik savdogarlarning yordami bilan iste'mol bozorini to'ldirish muammosi tezda hal qilindi, xaridor mahsulotni tanlash imkoniyatiga ega bo'ldi.

Har bir mamlakatning iqtisodiy hayotida savdo xizmatlari muhim rol o'ynaydi, bunda, ishlab chiqarish va iste'mol o'rtasidagi bog'liqlikni amalga oshiradigan, mahsulot ishlab chiqarish hajmi va tarkibiga, shuningdek, ularning turlari va sifatini oshirishga ta'sir ko'rsatadi.

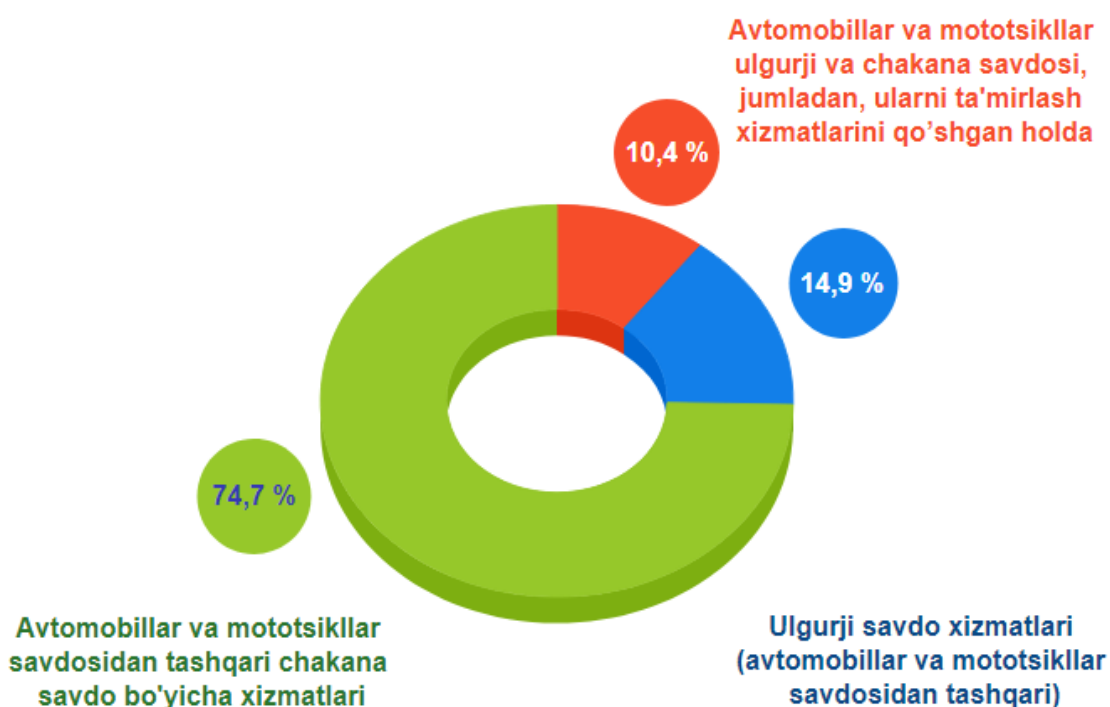
2019-yil yanvar-avgust oylarida ko'rsatilgan bozor xizmatlari umumiy hajmidagi savdo xizmatlarining ulushi 29,7 % ni tashkil etib, bu 2 240,7 mlrd. so'mga teng bo'ldi.

Chakana savdo xizmatlari umumiy savdo xizmatlari hajmining qariyb to'rtidan uchi – 74,7 % ga to'g'ri keladi.

2019-yil yanvar-avgust oylarida ulgurji savdo xizmatlarining ulushi (avtomobillar va mototsikllar savdosidan tashqari) 14,9 % ga yetdi.

Avtomobillar va mototsikllarning ulgurji va chakana savdosi bo'yicha xizmatlar, jumladan, avtomobillar va mototsikllarni ta'mirlash bo'yicha xizmatlarni qo'shgan holda savdo xizmatlarining umumiy hajmidagi ulushi 10,4 % ni tashkil etdi.

2019-yil yanvar-avgust oylari uchun savdo xizmatlari tarkibi, %

Bugungi kunda etakchi o'rinlarni nafaqat savdo va transport kabi doimiy yangilanib borayotgan an'anaviy faoliyat turlari, balki tez o'sib borayotgan bilimga asoslangan biznes va ijtimoiy-madaniy xizmatlar ham egallaydi.

2019-yil yanvar-avgust oylarida moliyaviy xizmatlar hajmi 993,3 mlrd. so'mga teng bo'lib, o'tgan yilning mos davriga nisbatan 397,2 mlrd. so'mga oshdi.

Moliyaviy xizmatlar umumiy hajmida sug'urta va nafaqa ta'minoti bo'yicha xizmatlardan tashqari moliyaviy xizmatlarning ulushi 90,5 % ni tashkil etadi.

2019-yil yanvar-avgust oylarida moliyaviy xizmatlarning tarkibi, %

Bundan tashqari, so'nggi yillarda bozorni zamonaviy axborot texnologiyalari, aloqa vositalari bilan jihozlanganligi kuzatilmoqda.

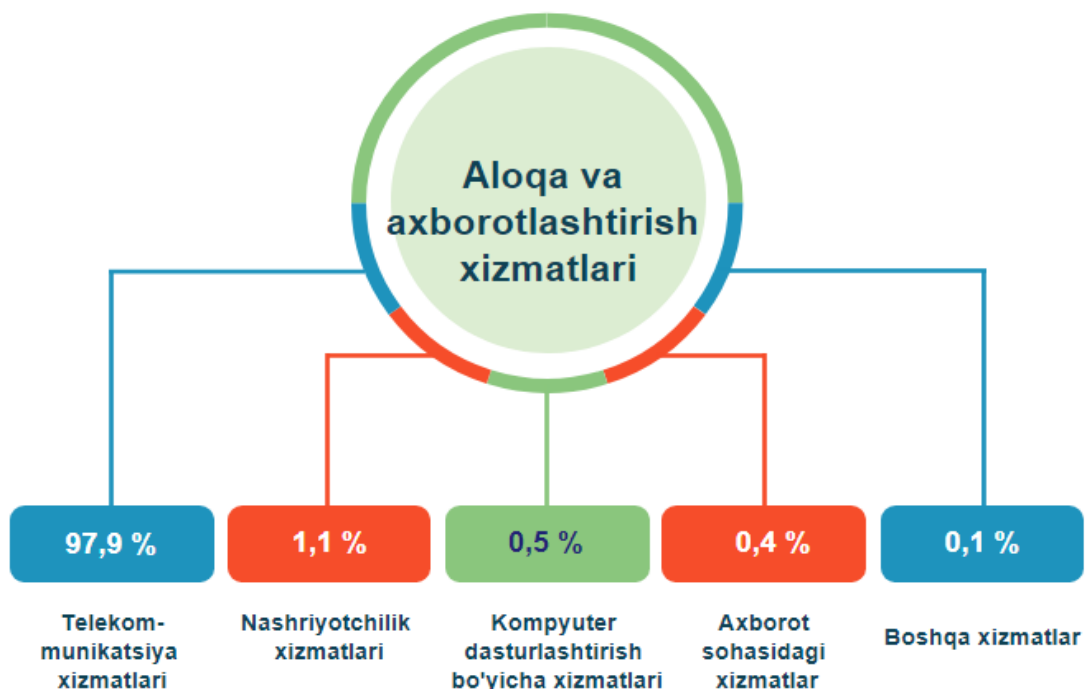
Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasidagi yuqori texnologiyali innovatsion ishlanmalardan foydalanish korxonalarda boshqaruv va texnologik jarayonlar samaradorligini oshirishga, iqtisodiyotning turli sohalarida tovarlar va xizmatlarning yangi bozorlarini yaratishga va mavjud bozorlarni kengaytirishga yordam beradi va bu oxir-oqibat aholi hayotining yaxshilanishiga olib keladi.

2019-yil yanvar-avgust oylarida aloqa va axborotlashtirish xizmatlarining hajmi 388,9 mlrd. so'mga teng bo'ldi.

O'tgan yilning mos davriga nisbatan ushbu turdagi xizmatlarning o'sishi 8,5 % ga etdi. Ko'rsatilgan bozor xizmatlari umumiy hajmidagi ulushi 5,2 % ni tashkil etdi.

Aloqa va axborotlashtirish xizmatlari hajmida eng katta ulushni telekommunikatsiya xizmatlari (simli va mobil aloqa xizmatlari, Internet tarmog'i, yo'ldoshli aloqa xizmatlari va boshqalar) egallab, 97,9 % ni tashkil etadi.

**2019-yil yanvar-avgust oylarida
aloqa va axborotlashtirish xizmatlarining tarkibi, %**

Aloqa va axborotlashtirish xizmatlari umumiy hajmida nashriyotchilik xizmatlari 1,1 %, kompyuter dasturlashtirish, maslahat berish xizmatlari va boshqa yordamchi xizmatlar - 0,5 %, axborotlashtirish xizmatlari - 0,4 %, boshqa xizmatlar - 0,1 % ni tashkil etadi.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, bilimlar va xizmatlar iqtisodiyotini shakllantirishning eng muhim sharti kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlashning rivojlangan tizimi hisoblanadi. Amalga oshirilayotgan islohotlar jarayonida mamlakatga turli sohalarda yuqori malakali mutaxassislar kerak. Yuqori malakali kadrlar innovatsion iqtisodiyotning harakatlantiruvchi kuchi bo'ladi.

2019-yil yanvar-avgust oylarida ta'lim sohasidagi xizmatlar hajmi 255,2 mlrd. so'mga yetib, o'tgan yilning mos davriga nisbatan o'sish 102,4 % ni tashkil etdi.

2017-2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblangan ta'lim va fan sohasini rivojlantirish quyidagilardan iborat:

uzluksiz ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, sifatli ta'lim xizmatlari imkoniyatlarini oshirish, mehnat bozorining zamonaviy ehtiyojlariga mos yuqori malakali kadrlar tayyorlash siyosatini davom ettirish;

ta'lim va o'qitish sifatini baholashning xalqaro standartlarini joriy etish asosida oliy ta'lim muassasalari faoliyatining sifati hamda samaradorligini oshirish, oliy ta'lim muassasalariga qabul kvotalarini bosqichma-bosqich ko'paytirish;

ilmiy-tadqiqot va innovatsiya faoliyatini rag'batlantirish, ilmiy va innovatsiya yutuqlarini amaliyotga joriy etishning samarali mexanizmlarini yaratish, oliy o'quv yurtlari va ilmiy-tadqiqot institutlari huzurida ixtisoslashtirilgan ilmiy-eksperimental laboratoriyalar, yuqori texnologiya markazlari va texnoparklarni tashkil etish.

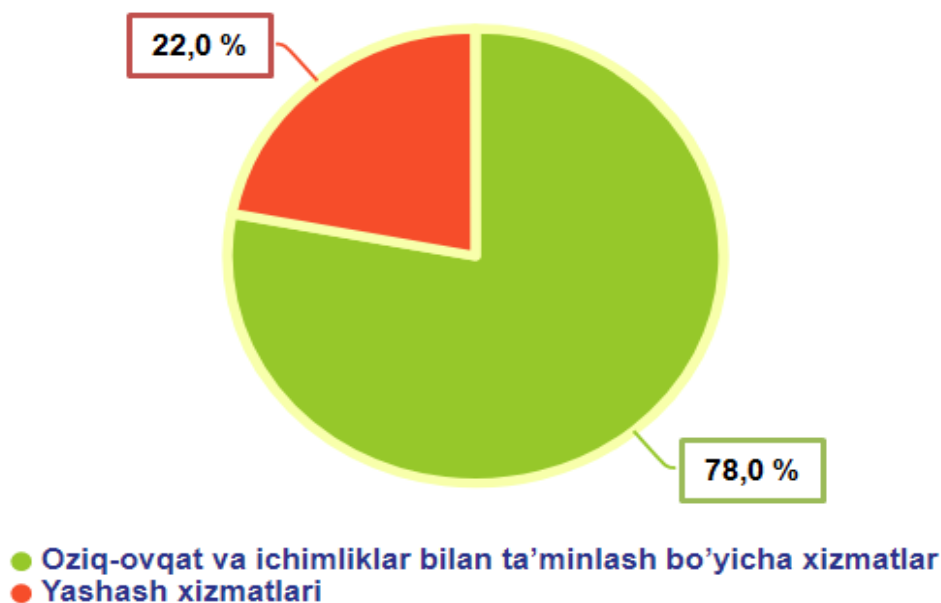
Buning sababi, oliy o'quv yurtlari hamda to'lov-kontrakt asosida xizmat ko'rsatadigan xorijiy oliy o'quv yurtlari filiallarining katta qismi bu erda joylashganligidadir.

2018-yil yanvar-avgust oylariga nisbatan yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlarning o'sish sur'ati 108,7 % ni tashkil etdi, hajmi esa 43,3 mlrd. so'mga oshdi va 234,4 mlrd. so'mga etdi.

Yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar hajmida oziq-ovqat va ichimliklar bilan ta'minlash bo'yicha xizmatlarning ulushi 78,0 % bilan ustunlik qiladi.

2019-yil yanvar-avgust oylarida yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlarning tarkibi, %

Joriy yilning oldingi davriga nisbatan yashash bo'yicha xizmatlar hajmi 9,0 mlrd. so'mga oshdi, ulushi 22,0 % ni tashkil etdi. Ushbu turdagi xizmatlarning o'sishiga dam olish uylari, bolalar lagerlari, kottedjlar va boshqa dam olish maskanlari xizmatlariga bo'lgan aholining talabi o'z hissasini qo'shdi.

Buning o'sishiga oziq-ovqat va ichimliklar bilan ta'minlash bo'yicha xizmatlar hajmining oshishi ta'sir ko'rsatdi, ularning hajmi o'tgan yilning shu davriga nisbatan 21,4 mlrd. so'mga ko'paydi.

2019-yil yanvar-avgust oylarida sog'liqni saqlash sohasidagi xizmatlar hajmi 111,2 mlrd. so'mga teng bo'ldi. O'tgan yilning mos davriga nisbatan o'sish sur'ati 105,2 % ni tashkil etdi.

Viloyatda sog'liqni saqlash tizimini isloh qilish chora-tadbirlarini amalga oshirish doirasida aholiga tibbiy va ijtimoiy-tibbiy xizmat ko'rsatish qulayligi hamda sifatini oshirish, aholining yuqori sifatli tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, ularga maxsus va yuqori texnologik tibbiy yordam ko'rsatishga yo'naltirilgan, eng avvalo, uning dastlabki bo'g'inini, tez va shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatish tizimini yanada isloh qilish aholiga tibbiy yordam ko'rsatishning zamonaviy tizimini shakllantirishda ijobiy natijalarga erishishga muvaffaq bo'lindi.

Xizmat ko'rsatish sohasining rivojlanish darajasi aholining munosib hayot sifatini ta'minlash ko'rsatkichidir.

Mamlakatimizda post-industriyadan keyingi axborot jamiyati shakllanar ekan, aholining ehtiyojlari tobora o'sib borishi va ularning xilma-xilligi kengayib borayotganligi sababli, xizmat ko'rsatish sohasining roli tobora ortib bormoqda.

Xizmatlar sohasi statistikasi bo'limi

Mas'ul: A.Abdullayev

71-230-85-35